

Krystyna Kapik-Gruca, Dorota Ambroży, Karolina Gruca, Joanna Kafel

Wpływ popularności ucznia w klasie szkolnej na bezpieczeństwo jednostki w grupie rówieśniczej

Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 18, 74-85

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WPŁYW POPULARNOŚCI
UCZNIA W KLASIE SZKOLNEJ NA
BEZPIECZEŃSTWO JEDNOSTKI
W GRUPIE RÓWIEŚNICZEJ

THE INFLUENCE OF STUDENT'S
POPULARITY AMONG CLASSMATES
ON THE SAFETY OF AN INDIVIDUAL
IN A GROUP OF PEERS

KRYSTYNA KAPIK-GRUCA, DOROTA AMBROŻY,
KAROLINA GRUCA, JOANNA KAFEL
Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie

ABSTRACT

The main aim of this paper is to learn about an informal structure of a third grade sport class with extended curriculum in athletics of Junior Sport School no. 47 in Kraków and to show the relationship between students' popularity and their physical fitness and safety in a group of peers.

The research included 23 schoolgirls of III de class with extended curriculum in athletics. All participants were 15 year old. The following research techniques have been used: the sociometric method, the test of physical fitness, an analysis of school documents, an interview. In the light of the obtained results it can be stated that physical fitness in the examined III de class plays a significant role on becoming likeable and accepted among peers, there is high correlation between physical fitness and participants'

popularity, which is a positive phenomenon. In order to support students who have been rejected appropriate educational measures, aiming to change their image for better in the eyes of their peers and raise their status in the popularity hierarchy, should be taken.

KEYWORDS: safety, physical fitness, popularity, students

ABSTRAKT

Głównym celem niniejszej pracy jest próba poznania nieformalnej struktury klasy sportowej o profilu lekkoatletycznym, w trzeciej klasie Gimnazjum Sportowego nr 47 w Krakowie oraz ukazanie związku między popularnością uczniów, a ich sprawnością fizyczną i bezpieczeństwem jednostki w klasie.

Badaniami objęto 23 uczennice z klasy sportowej - III de - o profilu lekkoatletycznym. Uczennice były w wieku 15 lat. Zastosowano następujące techniki badawcze: socjometryczne, test sprawności fizycznej, analizę dokumentów szkolnych, wywiad. W świetle uzyskanych wyników można stwierdzić, że sprawność fizyczna w badanej klasie III de, ma znaczący czynnik w pozyskiwaniu sympatii i akceptacji wśród rówieśników, istnieje wysoka korelacja, między sprawnością fizyczną, a popularnością badanych, co jest pozytywnym zjawiskiem.

W celu wsparcia uczennic odrzuconych, należy wdrożyć odpowiednie działania wychowawcze, które zmienią ich wizerunek na lepszy wobec pozostałych uczniów, a tym samym podniosą ich rangę w hierarchii popularności.

SŁOWA KLUCZOWE: bezpieczeństwo, sprawność fizyczna, popularność, uczniowie

WSTĘP

Szkoła jest miejscem - instytucją, w której kształtuje się dzieci i młodzież. Pełni ona wiele funkcji, przede wszystkim dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą. Pomaga uczniom zmagać się z problemami życia codziennego. Szkoła powinna zapewnić każdemu uczniowi warunki do rozwoju społecznego, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich zgodnych z normami i wartościami obowiązującymi w społeczeństwie. Ma za zadanie rozbudzać i rozwijać ich aktywność nie tylko intelektualną, ale również fizyczną. Nauczyciel prowadzący zajęcia równocześnie ma uczyć, wychowywać i sprawować opiekę nad uczniem. Przystosowanie do środowiska szkolnego zawiera formy zachowań, które

umożliwiają nawiązywanie pozytywnych kontaktów z rówieśnikami oraz zaspokajanie potrzeb psychicznych. Należy pamiętać, że przystosowanie uczniów nie jest zjawiskiem stałym i ulega zmianom pod wpływem działania czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Poznanie stosunków interpersonalnych w klasie szkolnej jest konieczne dla pełnej realizacji zadań wychowawczych i opiekuńczych¹.

Obok szkół kształcenia ogólnego, w Polsce tworzone są również szkoły sportowe, w której powstają klasy sportowe. Klasy sportowe przeznaczone są dla dzieci i młodzieży uzdolnionej w kierunku danej dyscypliny, we współpracy z klubami sportowymi, okręgowymi oraz Polskimi Związkami Sportowymi. Tak prowadzone założenia szkoleniowe mogą dawać rezultaty w postaci dobrych i bardzo dobrych wyników sportowych.

Grupa społeczna jaką jest zespół klasowy, czy też zespół sportowy, jest środowiskiem wychowawczym – w nim dokonuje się proces przekazywania wzorów zachowań, norm moralnych i kształtowanie postaw społecznych.

Istotnym przejawem zaburzonego funkcjonowania ucznia lub ucznia sportowca, jeżeli uczęszcza do klasy sportowej, jest sytuacja odrzucenia, czyli nieakceptacji i izolacji. Brak akceptacji ze strony rówieśników może doprowadzić do nieprawidłowego funkcjonowania w przyszłości, a co za tym idzie w społeczeństwie dorosłych².

Głównym celem niniejszej pracy jest próba poznania nieformalnej struktury klasy sportowej o profilu lekkoatletycznym, w trzeciej klasie Gimnazjum Sportowego nr 47 w Krakowie oraz ukazanie związku między popularnością uczniów, a ich sprawnością fizyczną i bezpieczeństwem jednostki w klasie.

W wyniku zebranego materiału badawczego, cele pracy wyrażono w pytaniach badawczych:

- Czy wysoka sprawność fizyczna wpływa na popularność uczennic w badanej klasie sportowej?
- Jaki wzorzec panuje wśród badanych uczennic?
- Czy osoby najbardziej popularne osiągają najwyższą sprawność fizyczną?
- Czy tworzenie klas sportowych można uznać za celowe?

1 Łobocki M.: Wychowanie w klasie szkolnej. Warszawa 1974.

2 Ekiert-Grabowska D.: Dzieci nieakceptowane w klasie szkolnej. Ruch Pedagogiczny, Warszawa 1982.

Studia nad literaturą przedmiotu oraz przemyślenia pozwoliły na wysunięcie następującej hipotezy:

- istnieje zależność między sprawnością fizyczną, a popularnością ucznia w badanej klasie,
- popularność uczniów wiąże się ze sprawnością motoryczną,
- uczniowie sprawniejsi motorycznie są wyżej oceniani przez rówieśników w klasie.

MATERIAŁ

Badania realizowano w Gimnazjum Sportowym nr 47 w Krakowie. Objęto nimi 23 uczennice z klasy sportowej - III de - o profilu lekkoatletycznym. Uczennice były w wieku 15 lat. Aby rozpocząć naukę w szkole sportowej, zostały poddane naborowi i selekcji do klasy sportowej.

O przyjęciu do klasy sportowej decydowała suma punktów uzyskanych w testach sprawności fizycznej, bardzo dobry stan zdrowia potwierdzony badaniami lekarskimi oraz bardzo dobre wyniki w nauce uzyskane w szkole podstawowej.

Szkoła jest wyposażona w bardzo bogate zaplecze sportowe. Przy szkole istnieje klub sportowy SKS „KUSY”, z sekcjami m.in. lekkiej atletyki. Program klubu jest realizowany w ramach zajęć treningowych, zawodów sportowych i obozów sportowych.

Uczniowie są bardzo aktywni sportowo – oprócz zawodów rozgrywanych na terenie szkoły, uczniowie klas sportowych biorą udział we wszystkich zawodach organizowanych przez Związki Sportowe.

METODA

W badaniach zastosowano następujące techniki:

1. Techniki socjometryczne, obejmujące dwa kryteria:

- więzi osobowe – „Partner w ławce”,
- więzi rzeczowe – „Samorząd w klasie”,

2. Test sprawności fizycznej Z. Chromińskiego.

3. Analizę dokumentów szkolnych, w tym:

- dzienników lekcyjnych,
- dzienników własnych nauczycieli wychowania fizycznego.

4. Wywiad z:

- wychowawcą klasy,
- nauczycielem wychowania fizycznego.

WYNIKI

Miarą popularności ucznia w klasie uzyskano dzięki połączeniu liczby uzyskanych wyborów w dwóch kategoriach: „Partner w ławce” oraz „Samorząd w klasie”. Uczeń popularny to ten, który otrzymał pozytywne wybory przynajmniej od połowy klasy, przy czym negowany był nie więcej niż przez 33% uczniów. Za ucznia niepopularnego uważano osobę, która została negatywnie oceniona, albo była pomijana w wyborach pozytywnych jak i negatywnych lub też posiadała trzykrotnie mniej wyborów pozytywnych nad negatywnymi. Nieakceptowani odznaczali się większą ilością wyborów negatywnych nad pozytywnymi lub pomijaniem w wyborach.

W celu weryfikacji hipotez i pytań badawczych zakładających, iż wyższa sprawność fizyczna wpływa na popularność badanych 15-letnich uczennic w klasie sportowej, zastosowano rachunek korelacji Spearmana.

TAB. I

WARTOŚĆ WSPÓŁCZYNNIKA KORELACJI MIĘDZY SPRAWNOŚCIĄ FIZYCZNĄ A POPULARNOŚCIĄ W KLASIE III DE GIMNAZJUM NR 47 W KRAKOWIE.

Lp.	Uczeń	Ranga sprawności (R1)	Ranga popularności (R2)	R1-R2	$D^2 = (R1-R2)^2$	Współczynnik korelacji (rsp)
1.	EMr	2	13	-11	121	0,89
2.	MS	1	17,5	-16	272,25	
3.	KD	10,5	5	5,5	30,25	
4.	JT	6	6	0	0	
5.	KP	3	3	0	0	
6.	JN	19,5	10	9,5	90,25	
7.	AK	17	19	-2	4	
8.	ALk	23	7,5	15,5	240,25	
9.	WW	19,5	7,5	12	144	
10.	KJ	14	17,5	-3,5	12,25	
11.	KC	18	14	4	16	
12.	AKm	12,5	9	3,5	12,25	
13.	AM	16	22	-6	36	
14.	KŚ	21,5	2	19,5	380,25	
15.	KKo	7	20	-13	169	
16.	AL	8,5	1	7,5	56,25	
17.	MG	21,5	21	0,5	0,25	
18.	AS	10,5	16	-5,5	30,25	
19.	MZ	5	12	-7	49	
20.	AZ	15	4	11	121	
21.	KK	12,5	15	-2,5	6,25	
22.	ID	4	23	-19	361	
23.	MK	8,5	11	-2,5	6,25	

Analizując tabelę I stwierdzamy, iż wystąpiła wysoka korelacja i znacząca zależność między sprawnością fizyczną, a popularnością jednostek w klasie szkolnej. Jest to pozytywne zjawisko, zwłaszcza jeśli chodzi o celowość tworzenia klas sportowych.

Poprzez wykonanie testów socjometrycznych możliwe było poznanie uwarunkowań jakimi kierowały się uczennice w czasie dokonywania wyborów swoich typowań, wskazując cechy charakteru swoich koleżanek.

Analizując uzasadnienia wyborów – tych pozytywnych, jak i negatywnych – wychowawcy mogą dowiedzieć się, jakie cechy charakteru dominują lub są niepożądane wśród badanych, a tym samym mogą stworzyć tzw. „model osobowościowy” panujący w klasie.

TAB. II.

UZASADNIENIA WYBORÓW POZYTYWNYCH W KRYTERIUM „PARTNER W ŁAWCE”

Cecha	Suma cech	Ranga
„miła”	11	1
„zabawna, wesoła”	10	2
„dobrze się z nią dogaduję”	9	3
„jest moją przyjaciółką”	8	4
„lubię ją”	7	5
„koleżeńska”	5	6,5
„sympatyczna”	5	6,5
„długo się znamy”	3	9
„pomocna”	3	9
„jest fajna”	3	9
„dobrze się uczy”	1	12,5
„uprzejma”	1	12,5
„lojalna”	1	12,5
„daje ściągać”	1	12,5

Powyższa tabela II wskazuje nam jakie cechy były dla uczennic najważniejsze przy wyborze w teście „Partner w ławce”. Cechami o najwyższej randze są: bycie miłym, zabawnym, wesołym, dobrze się dogadującym.

TAB. III.

UZASADNIENIA WYBORÓW NEGATYWNYCH W KRYTERIUM „PARTNER W ŁAWCE”

Cecha	Suma cech	Ranga
„nie lubię jej”	9	1
„nie dogadujemy się”	6	2,5
„chamska”	6	2,5
„nie mam z nią dobrego kontaktu”	5	5
„nie dba o higienę”	5	5
„nie pasuje mi jej zachowanie”	5	5
„wywyższa się”	4	7
„nie znamy się dobrze”	3	9,5
„jest fałszywa”	3	9,5
„niemiła”	3	9,5
„irytująca”	3	9,5
„jest wulgarna”	2	12,5
„nudna”	2	12,5
„daje się wykorzystywać”	1	14,5
„głupia”	1	14,5

Tabela III odnosi się do cech niepożądanych w roli „Partnera w ławce”. Uczennice nie wybierały osób, które były nielubiane, „chamskie”, i takich z którymi się nie dogadywały.

TAB. IV.

UZASADNIENIA WYBORÓW POZYTYWNYCH W KRYTERIUM „SAMORZĄD W KLASIE”

Cecha	Suma cech	Ranga
odpowiedzialna	10	1
pomysłowość/kreatywność	8	2
zorganizowana	6	3,5
„potrafi dobrze kierować zespołem”	6	3,5
„sumienna”	5	5,5
„zaradna”	5	5,5
„umie współpracować w grupie”	3	7,5
„uczciwa”	3	7,5
„potrafi wyrazić swoją opinię”	2	9,5
„mądra”	2	9,5
„dokładna”	1	11,5
„rozsądna”	1	11,5

Najbardziej pożądanymi cechami, jakie powinien mieć uczeń klasy III de w samorządzie klasowym są m.in.: odpowiedzialność, pomysłowość/kreatywność, zorganizowanie oraz umiejętność dobrego kierowania zespołem.

TAB. V.

UZASADNIENIA WYBORÓW NEGATYWNYCH W KRYTERIUM „SAMORZĄD W KLASIE”

Cecha	Suma cech	Ranga
„niekompetentna na to stanowisko”	11	1
„nieodpowiedzialna”	7	2
„niezorganizowana”	6	3
„nieogarnięta”	4	4,5
„nieśmiała”	4	4,5
„leniwa”	2	7
„nie udziela się na forum klasy”	2	7
„głupia”	2	7
„nerwowa”	1	10
„nie ma własnego zdania”	1	10
„nieuprzejma”	1	10

Z tabeli V wynika, że uczennice klasy III de nie powierzyłyby roli w samorządzie klasowym koleżance, która: : nie posiada odpowiednich kompetencji na to stanowisko, „nieodpowiedzialnej” oraz „niezorganizowanej”.

Wszystkie cechy pozytywne i negatywne są oryginalnymi wypowiedziami uczennic z badanej klasy trzeciej gimnazjum.

DYSKUSJA

Zajmowanie określonej pozycji społecznej oraz przynależność do grupy rówieśniczej mają dla ucznia, a także sportowca - na każdym etapie kształcenia - ważne znaczenie. Poczucie własnej wartości zależy bardzo często od tego, czy w danej grupie rówieśniczej – w omawianym przypadku sportowej klasie szkolnej – jest się lubianym, czy nielubianym.

Miło jest spędzać czas w towarzystwie przyjaciół, znajomych, mających takie same lub podobne pasje i cele w życiu. Jeżeli nastąpi odwrotna sytuacja – brak przyjaźni – ten stan może negatywnie wpływać na rozwój społeczny wychowanka, być przyczyną niechęci do sportu, szkoły, niskich wyników nauczania i zaburzeń zachowania.

Wiadome jest, że o osiągnięciu doskonałego wyniku przez sportowca decyduje oddziaływanie wychowawcze trenera. Niezbędne jest więc wza-

jemne zrozumienie i więź między trenerem, a zawodnikiem. Taka sytuacja panuje również w klasie szkolnej, gdzie o powodzeniach uczniów na polu społecznym decyduje nauczyciel. Osiągnięcia sportowe, są ściśle związane z atmosferą jaka panuje w klasie, a tym samym z układem więzi interpersonalnych jednostek, nauczycielem czy trenerem³.

Wśród badanych uczennic czynnikiem, który wskazywał na lepsze przestrzeganie przez koleżanki, na pewno była wysoka sprawność fizyczna, co wykazała zastosowana korelacja, jak również status materialny rodziny, w której się wychowywała.

W badaniach klasy III de Gimnazjum nr 47 w Krakowie wyłoniono 4 uczennice odrzucone od grupy. Były to osoby nieakceptowane w klasie, pochodzące z rodzin o niskim standardzie społeczno-ekonomicznym. Po przeprowadzonym wywiadzie z wychowawcą klasy uzyskano informacje mogące mieć wpływ na zajmowane pozycje w hierarchii popularności. Pierwsza (ID tab. I) pomimo posiadania wysokiej sprawności fizycznej, przejawiała niepożądane społecznie zachowania, wulgarnie się odnosiła zarówno do rówieśników, jak i nauczycieli. Druga uczennica (AM tab. I) dołączyła do zespołu w drugiej klasie gimnazjum przechodząc z innej szkoły do Gimnazjum nr 47. Rówieśnice niechętnie się z nią kontaktowały wskazując jako powód, brak przestrzegania higieny osobistej oraz niski standard społeczno-ekonomiczny rodziny. Trzecia z dziewcząt (AK tab. I) osiągała słabe wyniki w nauce i posiadała bardzo niską frekwencję, spowodowaną przejmowaniem obowiązków rodzicielskich (opieka nad młodszym rodzeństwem). Czwarta z nich (MG tab. I) była uczennicą „wycofaną”, trudno nawiązującą kontakty z grupą, nie lubiła podporządkowywać się grupie, osiągała słabe wyniki nauczania, a jej rodzice są w separacji. Badania socjometryczne powinny stanowić nieodłączną część działalności wychowawcy klasowego, bądź trenera, dążącego do wychowania swoich podopiecznych tak, aby radzili sobie w przyszłym życiu lub uzyskiwali dobre wyniki w sporcie. Każdy wychowawca musi wiedzieć, że korzystna pozycja społeczna ucznia prowadzi do jego równowagi psychicznej, a odwrotna często prowadzi do zachwiania kariery szkolnej czy sportowej, zaburzeń w zachowaniu oraz nie powodzeń w nauce i rozwoju społecznym⁴.

3 Srokosz W.: Uprawianie sportu, a pozycja i popularność ucznia w zespole klasowym. *Wychowanie Fizyczne i Sportu* nr 4.

4 Wlazło E.: Wpływ stosunków interpersonalnych w zespole na jego wyniki sportowe. *Sport wyczynowy* nr 11/12.

Podobnie dobra atmosfera w zespole sportowym wpływa pozytywnie na stan psychiczny zawodników. Dobre stosunki interpersonalne między nimi wpływają pozytywnie na osiągnięcia wyniku sportowego. Atmosfera w zespole sportowym ma nie mniejsze znaczenie dla wyników sportowych, aniżeli elementy z zakresu motoryki lub wyszkolenia techniczno – taktycznego. Główną rolą trenera czy też nauczyciela jest wprowadzenie przemyślanych i odpowiednich działań, rozwijających klasę czy grupę sportową w harmonijnej i przyjaznej atmosferze. Wsparcie grupy rówieśniczej, czy sportowej powinno dawać motywację do działania i łagodzić ciężką pracę na treningach. Wsparcie takie uczeń lub uczeń sportowiec również powinien mieć od nauczyciela, trenera, jak i rodziców⁵.

WNIOSKI

Sprawność motoryczna w badanej klasie III de, ma znaczący czynnik w pozyskiwaniu sympatii i akceptacji wśród rówieśników.

Ustalono wysoką korelację, a zależność znaczącą, między sprawnością fizyczną, a popularnością badanych, co jest pozytywnym zjawiskiem.

W celu wsparcia uczennic odrzuconych, należy wdrożyć odpowiednie działania wychowawcze, które zmienią ich wizerunek na lepszy wobec pozostałych uczniów, a tym samym podniosą ich rangę w hierarchii popularności.

BIBLIOGRAFIA

1. Ekiert-Grabowska D.: Dzieci nieakceptowane w klasie szkolnej. Ruch Pedagogiczny, Warszawa 1982.
2. Łobocki M.: Wychowanie w klasie szkolnej. Warszawa 1974.
3. Nawrocka A.: Analiza oraz kształtowanie układu stosunków międzyosobniczych w zespole sportowym, jako istotne elementy procesu treningowego. Psychologia i współczesny sport. Warszawa 1966.
4. Srokosz W.: Uprawianie sportu, a pozycja i popularność ucznia w zespole klasowym. Wychowanie Fizyczne i Sportu nr 4, Warszawa 1971.
5. Włazło E.: Wpływ stosunków interpersonalnych w zespole na jego wyniki sportowe. Sport wyczynowy nr 11/12, Warszawa 1990.

⁵ Nawrocka A.: Analiza oraz kształtowanie układu stosunków międzyosobniczych w zespole sportowym, jako istotne elementy procesu treningowego. Psychologia i współczesny sport. Warszawa.

KRYSTYNA KAPIK-GRUCA, dr, Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu,
Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie

DOROTA AMBROŻY, dr, Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu, Aka-
demia Wychowania Fizycznego w Krakowie

KAROLINA GRUCA, mgr wychowania fizycznego, studentka studiów dok-
toranckich Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie

JOANNA KAFEL, mgr, studentka studiów doktoranckich Akademii Wy-
chowania Fizycznego w Krakowie